

**ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИННИХ
У ЗЛОЧИНАХ, ВЧИНЕНИХ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ****LEGAL MECHANISMS OF BRINGING TO JUSTICE OF THE GUILTY OF CRIMES
COMMITTED DURING ARMED AGGRESSION OF RUSSIA AGAINST UKRAINE**

Маланчук Т.В., к.ю.н.,
доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства
Сумський державний університет

Зінченко Г.С., студентка III курсу
Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету

Стаття присвячена дослідженню можливих правових механізмів притягнення до відповідальності винних у злочинах, вчинених під час збройної агресії Росії проти України. Загалом, винними можуть бути як безпосередньо вище керівництво РФ, так і відповідно командири, їх військові, та, зокрема, колаборанти. У статті ми зосередили увагу саме на реалізації притягнення до відповідальності вищого керівництва РФ. У цю категорію осіб, без сумніву, входить президент Путін, міністр оборони Шойгу, міністр закордонних справ Лавров, вище керівництво російської армії та інші керівні особи РФ.

Безперечно, одним із перших можливих міжнародних інструментів переслідування злочинців є Міжнародний кримінальний Суд, однак цей орган не зможе розглядати злочин агресії проти України через відсутність ратифікації Римського статуту як Україною, так і Росією, а також, через наявність у останньої спеціального статусу постійного члена Ради Безпеки ООН, а разом з цим і право вето, яке використовує для блокування резолюції щодо агресії проти України. Іншим популярним варіантом притягнення винних до відповідальності в агресії проти України є створення спеціального *ad hoc* трибуналу. Серед світової спільноти тривають дискусії щодо двох можливих моделей створення такого трибуналу: перша – це створення гібридного трибуналу за рекомендацією Генеральної Асамблеї ООН, на основі угоди між Україною та ООН, а друга – це створення трибуналу Нюрнберзького зразка (багатосторонньої угоди держав). Останнім досить неординарним варіантом покарання винних є створення спеціального органу з розшуку та знищення всіх причетних до збройної агресії Росії проти України, подібного до ізраїльського Моссаду.

У статті було запропоновано внести зміни до Статуту ООН щодо розширення повноважень Генеральної Асамблеї ООН, зокрема, надання права позбавляти державу статусу постійного члена Ради Безпеки у випадку наявності фактів вчинення нею серйозних порушень міжнародного права або ж замінювати цю державу іншою державою.

Ключові слова: злочин агресії, трибунал, міжнародна відповідальність, вище керівництво, право вето, спецоперація.

The article is devoted to the study of possible legal mechanisms for bringing to justice those guilty of crimes committed during Russia's armed aggression against Ukraine. In general, both the top leadership of the Russian Federation and, accordingly, commanders, their military, and, in particular, collaborators, may be guilty. In this article, we focused on the implementation of the prosecution of the top leadership of the Russian Federation. This category of people undoubtedly includes President Putin, Defense Minister Shoigu, Foreign Minister Lavrov, the top leadership of the Russian army and other Russian leaders.

Undoubtedly, one of the first possible international instruments for prosecuting criminals is the International Criminal Court, but this body will not be able to consider the crime of aggression against Ukraine due to the lack of ratification of the Rome Statute by both Ukraine and Russia. The UN, as well as the veto power it uses to block resolutions on aggression against Ukraine. Another popular way to bring those responsible to justice in the aggression against Ukraine is to set up a special *ad hoc* tribunal. There are ongoing discussions among the world community about two possible models for establishing such a tribunal: the first is the creation of a hybrid tribunal on the recommendation of the UN General Assembly, based on an agreement between Ukraine and the UN, and the second is the creation of the Nuremberg Tribunal. The last rather unusual option for punishing the perpetrators is to create a special body to search for and destroy all those involved in Russia's armed aggression against Ukraine, similar to the Israeli Mossad.

The article proposed amendments to the UN Charter to expand the powers of the UN General Assembly, including granting the state the right to permanently cease to be a member of the Security Council if it violates serious international law or to replace it with another state.

Key words: crime of aggression, tribunal, international responsibility, top management, veto, special operation.

Постановка проблеми. Починаючи з 24 лютого 2022 року українці стикнулися з новими реаліями життя – збройною агресією Російської Федерації (РФ) – одним із найсерйозніших та грубих порушень міжнародного правопорядку. Кожного дня російські війська обстрілюють українські міста та села, знищують цілі житлові райони, вбивають мирних людей та навіть свійських тварин. За даними ООН, станом на 27 травня (93 день війни) підтвердили загибель 4031 і поранення 4735 людей, при цьому в організації наголошують, що реальні цифри – значно вищі. До того ж, серед дітей-жертв налічують 226 смертей та більше ніж 643 дитини постраждали [1].

14 квітня 2022 року Верховною Радою України було прийнято Постанову, якою схвалено Заяву «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні». Постановою визнано геноцидом Українського народу дії Збройних сил, політичного і військового керівництва Росії під час збройної агресії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року. Вказується, що акти геноциду в діях Росії проявляються, зокрема, у вчиненні масових звірств

в містах Буча, Бородянка, Гостомель, Ірпінь та інших. Також доручено Спікеру спрямувати цю заяву до ООН, Європарламенту, парламентських асамблей Ради Європи, ОБСЄ, НАТО, урядів та парламентів іноземних держав. Генеральна прокуратура, Міністерство закордонних справ та Міністерство юстиції повинні документувати усі факти вчинення геноциду Українського народу, злочинів проти людяності, воєнних злочинів, інших тяжких злочинів та ініціювати притягнення винних до відповідальності [2]. Повноцінне незалежне розслідування розпочав також Офіс прокурора Міжнародного кримінального суду [3].

Стан дослідження. З огляду на безпрецедентність існуючої проблеми та тривалість збройної агресії, наукові дослідження у даній сфері лише починаються і матимуть глобальне значення як з точки зору науки, так і безпосереднього застосування практичних рекомендацій юристів-науковців.

Метою дослідження є виявлення можливих проблем реалізації механізмів притягнення до відповідальності винних у злочинах, вчинених під час збройної агресії Росії проти України.

Виклад основного матеріалу. Слід почати з того, що винними у злочинах, вчинених під час збройної агресії РФ можуть бути як безпосередньо вище керівництво цієї держави, так і відповідно командири, їх військові, та, зокрема, колаборанти. Притягнення винних до відповідальності можливе, в першу чергу, відповідно до норм кримінального законодавства України, наприклад за ст. 438 «Порушення законів та звичаїв війни», ст. 437 «Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни», ст. 111-1 «Колабораційна діяльність» та іншими. На практиці такі випадки вже були: справа Александрова і Єрофєєва та справа Шишимаріна. Обидві справи завершилися вироком суду: у першому випадку – позбавлення волі до 14 р., у другому – довічне позбавлення. Щодо вищого керівництва країни-агресора, то тут не все так просто: у міжнародному праві високопосадовцям держав гарантується функціональний імунітет від кримінального переслідування, надання такого захисту очільникам держав випливає із принципу суверенної рівності та невтручання у внутрішні справи держав. З огляду на це, ми б хотіли зосередити нашу увагу саме на відповідальності вищого керівництва РФ [4].

На даному етапі важко сказати, скільки осіб може підпадати під цю категорію, однак, без сумніву, це президент Путін, міністр оборони Шойгу, міністр закордонних справ Лавров, вище керівництво російської армії та інші керівні особи РФ. Зазначені особи як своїми діями, так і бездіяльністю фактично порушили значну кількість положень Статуту ООН, Женевської конвенції 1949 р. та першого додаткового протоколу до неї 1977 р., Гаазької конвенції 1907 р. та багато інших міжнародно-правових норм.

На конференції 2010 р. у м. Кампала (Уганда), держави-сторони Римського статуту внесли в нього поправки щодо злочину агресії, доповнивши Статут ст. 8 bis «Злочин агресії», яка визначила цей злочин як планування, підготовку, ініціювання або здійснення акту агресії, який в силу свого характеру, серйозності та масштабів являється грубим порушенням Статуту ООН, особою, яка перебуває в стані фактичного здійснення керівництва або контролю за політичними чи військовими діями держави [5]. Проблемою є те, що наразі відсутні дієві механізми притягнення до відповідальності такої категорії осіб. Зважаючи на це, далі ми спробуємо проаналізувати можливі варіанти реалізації такої відповідальності.

Одним із перших можливих міжнародних інструментів переслідування злочинців є Міжнародний кримінальний Суд (МКС). Це постійно діючий орган міжнародної кримінальної юстиції, який діє на підставі Римського статуту, прийнятого в 1998 році. Цікавим є те, що юрисдикція МКС дозволяє притягнути до відповідальності найвищих посадових осіб. Згідно ст. 27 Статуту, положення застосовуються рівною мірою до всіх осіб без будь-якої різниці щодо посадового становища. Зокрема, такі посади як глави держави чи уряду, члена уряду чи парламенту, обраного представника або посадової особи уряду у жодному разі не звільняють особу від кримінальної відповідальності і не діють як підстави для пом'якшення вироку. Імунітети або спеціальні процесуальні норми, які можуть бути пов'язані з посадовим становищем особи, будь це відносно національного чи міжнародного права, не повинні перешкоджати здійсненню Судом його юрисдикції щодо такої особи. Та попри це, слід зазначити, що ч. 1 ст. 98 Статуту визначає, що суд не може звертатися з проханням про надання розпорядження або з проханням про допомогу, яка б вимагала від запитуваної держави дій, що суперечать його зобов'язанням з міжнародного права щодо державного або дипломатичного імунітету особи або майна іншої держави, доки Суд не заручиться співробітництвом цієї іншої держави у питанні відмови від імунітету. Крім того, у Римському статуті є застереження, що МКС не має юрисдикції розглядати справи, які стосуються злочину

агресії, вчиненого державою, яка не є стороною Статуту цього суду [6].

Сьогодні МКС веде повномасштабне розслідування воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду в Україні за зверненням 41 держави-учасниці Римського статуту, що вважається найбільшим поданням в історії цього суду. Проте, ні Україна, ні Росія не ратифікували Римський статут. Це означає, що МКС не зможе розглядати справу щодо збройної агресії РФ відносно України, за виключенням того випадку, коли Рада Безпеки ООН передасть справу на розгляд МКС, однак і тут не все так просто. Росія має спеціальний статус постійного члена Ради Безпеки ООН, а разом з цим і спеціальне право голосування, відоме як «право вето», яке вона отримала завдяки ключовій ролі у створенні ООН, та використовує для блокування резолюції щодо агресії проти України. Проте варто зауважити, що ст. 23 Статуту ООН проголошує постійним членом СРСР, а не РФ. До того ж, жодного рішення щодо вступу до організації та обрання її до Ради Безпеки Генеральною Асамблеєю не було прийнято з часів її утворення. Кожного разу, коли порушується це питання, РФ посилається на рішення Ради глав держав СНД від 21 грудня 1991 року про підтримку Російської Федерації в тому, що вона продовжує членство СРСР в ООН, включно з постійним членством у Раді Безпеки та інших міжнародних організаціях. Що ж до виключення РФ з Ради безпеки ООН, то це здається неможливим, зважаючи на те, що згідно ст. 6 Статуту ООН, член Організації, який систематично порушує принципи, що містяться в Статуті, може бути виключений з Організації Генеральною Асамблеєю за рекомендацією Ради Безпеки. При цьому, згідно ст. 25 Статуту, усі постійні члени Ради Безпеки мають підписувати будь-які поправки, що дає можливість РФ блокувати будь-яке рішення. Та на думку експертів ООН О. Мацуки, Україні необхідно відкликати (за можливості разом із Грузією та Молдовою) свій підпис під згаданим рішенням Ради глав держав СНД від 21 грудня 1991 року й повідомити про це Генерального секретаря ООН і надалі кожного разу, як РФ застосовуватиме право вето в Раді Безпеки або голосуватиме проти українських резолюцій, надсилати лист на ім'я голови Ради Безпеки щодо відсутності права Росії на місце постійного члена Ради безпеки та нелегітимності її членства в організації [7]. Загалом, вважаємо, що членство РФ є нелегалізованим, оскільки серед держав засновниць були СРСР, УРСР та БРСР, але не РРФСР. З огляду на це, місце постійного члена в Раді Безпеки як де-юре, так і де-факто мало б належати як РРФСР, так і УРСР та БРСР. На нашу думку, сьогодні Генеральна Асамблея має вчинити як і в 1971 році щодо відновлення законних прав КНР, а саме прийняти резолюцію, у якій би без внесення змін до Статуту, визначили іншого постійного члена Ради Безпеки ООН замість СРСР або колективного члена від колишнього СРСР. Також, припускаємо, що у подальшому доцільним було б внести зміни до ч. 1 ст. 12 Статуту стосовно того, що при виконанні Радою Безпеки своїх функцій стосовно якого-небудь конфлікту або ситуації, Генеральна Асамблея може давати відповідні рекомендації, що стосуються даного конфлікту або ситуації. На додаток, пропонуємо доповнити положення зазначеної статті особливим повноваженням Генеральної Асамблеї, як найбільшого представницького органу світу, – правом позбавляти державу статусу постійного члена Ради Безпеки у випадку наявності фактів вчинення нею серйозних порушень міжнародного права або ж замінювати цю державу іншою державою.

Окремо хочемо звернути увагу і на саме право вето, яке також потребує змін. Нещодавно Генеральна Асамблея ухвалила резолюцію, яка вимагає від 5 постійних членів Ради Безпеки обґрунтовувати використання ними права вето. Цей захід спрямований на те, щоб були почуті голоси всіх тих, хто не має права вето і не є членом Ради Безпеки,

з питань міжнародного миру та безпеки, оскільки вони торкаються всіх нас [8]. Вважаємо, цей крок позитивним на шляху до реформування права вето. Крім того, пропонуємо внести зміни до ст. 27 Статуту та визначити обмеження права вето постійного члена Ради Безпеки щодо вирішення конфліктів, у яких він є стороною конфлікту, через неможливість упередженого голосування.

Повертаючись до МКС, то слід зауважити, що він може розслідувати геноцид, воєнні злочини та злочини проти людяності, а у разі доведеності прокурором вини підозрюваних, навіть видати ордер на арешт, у тому числі глави держави [6]. Тоді кожна з 123 країн-учасниць Статуту буде зобов'язана заарештувати злочинців, у випадку їх виїзду на їх територію. Саме до цього закликає колишня прокурорка міжнародних трибуналів ООН щодо екс-Югославії та Руанди Карла дель Понте, заявляючи, що видача такого ордера – це єдиний інструмент, який дозволяє заарештувати винного у воєнному злочині й передати його справу до МКС [9]. Та всупереч цьому, Ю. Швець зазначає, що видача ордера на арешт того ж самого В. Путіна – це не означає безпосередньо висадку американського десанту в Москві з негайним арештом, а говорить лише про те, що В. Путін стане не виїзним до більшості країн світу. На його думку, міжнародному правосуддю правильніше було б зайти далі, ніж просто видати ордер на арешт військового злочинця, а включити його в 10 найбільш розшукуваних злочинців ФБР, який постійно оновлюється, та оголосити нагороду за його затримання та видачу міжнародному правосуддю [10]. Категорично не погоджуємося з цією позицією через те, що, по-перше, діяльність ФБР лише розповсюджується на злочинців, які певним чином посягали або вчиняли злочини проти США, а по-друге, Римським Статутом не передбачені такі можливості МКС, оскільки сам розшук відбувається шляхом співпраці та зобов'язань держав-учасниць без призначення на те нагороди згідно ч. 1 ст. 59 Статуту.

Загалом, в історії вже був випадок з видачою ордеру МКС чинному главі держави. Це справа Омара аль-Башира, президента Судану, який був обвинувачений у масових вбивствах у 2009 р, а лише у 2021 р. після військового перевороту та відходу у відставку, був заарештований на батьківщині. Згодом урядом Судану було прийнято рішення про видачу його МКС, де його судитимуть за воєнні злочини, злочини проти людяності та геноцид. У ситуації з Україною сценарій виглядає цілком вірогідним, але за умови повалення путінського режиму.

Іншим варіантом розвитку подій через діяльність МКС є внесення змін до Римського статуту. Ще у 1950 році США та їх союзники у Корейській війні розробили спосіб обійти вето. Генеральна Асамблея прийняла резолюцію 377 від 1950 року («Об'єднання заради миру»), відповідно до якої Асамблея може діяти, коли Рада не може приймати рішення за певних обставин через право вето. Згідно з резолюцією «Об'єднання заради миру», Генеральна Асамблея може рекомендувати членам колективні заходи, які можуть включати навіть застосування збройної сили, коли це треба заради підтримки або відновлення міжнародного миру і безпеки [11]. З огляду на це, Асамблея держав-сторін могла б внести зміни до Статуту через ст. 121, додаючи ще одне положення, яке дозволяло б ініціювати юрисдикцію Суду шляхом звернення Генеральної Асамблеї ООН відповідно до резолюції «Єдність заради миру». Така поправка була б непоганим шляхом подолання проблеми з Радою безпеки ООН, однак для цього необхідна сильна політична воля.

Наступним досить популярним варіантом притягнення винних до відповідальності в агресії проти України є створення спеціального *ad hoc* трибуналу. Серед світової спільноти тривають дискусії щодо двох можливих моделей створення такого трибуналу: перша – це створення гібридного трибуналу за рекомендацією Генеральної

Асамблеї ООН, на основі угоди між Україною та ООН, а друга – це створення трибуналу Нюрнберзького зразка (багатосторонньої угоди держав). Розглянемо детально кожен із цих моделей.

Перша модель, щоправда, має значні переваги. По-перше, Генеральна Асамблея є вищим органом ООН, до якого можна звернутися, доки Рада Безпеки ООН «паралізована» правом вето РФ. При чому, за таких умов Рада Безпеки не матиме жодного відношення до організації такого трибуналу, а, отже, і згода Росії не потрібна. Якщо за створення трибуналу проголосують на засіданні Генеральної Асамблеї дві третини країн – членів ООН, то секретаріат ООН отримає повноваження укласти від імені організації відповідну угоду з Україною. По-друге, в історії вже були епізоди створення *ad hoc* трибуналів через укладення договору між урядом країни та ООН. Це Спеціальний суд щодо Сьєрра-Леоне та Надзвичайні палати у судах Камбоджі. Обидва ці приклади демонструють можливість створити подібний трибунал, без залучення Ради Безпеки. По-третє, на думку Д.Траан, професорки Нью-Йоркського університету, такий гібридний (або міжнародний) трибунал явно міг би зняти завісу імунітету глави держави та уникнути пов'язаних з цим проблем, які виникають на національному рівні або які можуть з'явитися, якщо об'єднати зусилля національних юрисдикцій кількох держав [12].

Щодо другої моделі, а саме Нюрнберзького зразка, то нині ця ідея набирає все більших обертів. Ще 14 березня 2022 р. на сайті Avaaz (всесвітня платформа для запуску петицій) була оголошена петиція про створення міжнародного судового органу на зразок Нюрнберзького трибуналу, який буде заснований групою держав, що надаватимуть підтримку, під якою вже поставлено підписи 1,7 млн осіб. За створення спецтрибуналу виступили відомі юристи-міжнародники такі як Б.Б. Ференц – колишній слідчий військових злочинів нацистів та головний прокурор армії США у Нюрнберзькому процесі, професор права та директор Центру міжнародних судів та трибуналів Університетського коледжу Лондона Ф.Ж. Сендс, екс-голова ЄСПЛ Н. Братца та адвокат із Шотландії Х.Е. Кеннеді, а також президент та прем'єр-міністри інших країн. Ініціаторами ж петиції стали колишні прем'єр-міністри Великої Британії Г. Браун та сер Д. Мейджор, а також інші британські політики, юристи, громадські діячі та науковці. У петиції пропонується створити судовий орган, який займатиметься розслідуванням і притягненням до відповідальності винних в агресії проти України, на додаток до вже початого розслідування МКС. Країни, які б погодилися на створення такого трибуналу, передали б йому юрисдикцію згідно своїх національних кримінальних кодексів та міжнародного права, і погодилися б на те, щоб цей спеціальний орган мав повноваження проводити розслідування як щодо осіб, які вчинили злочин агресії, так і тих, хто фінансово або іншим чином сприяв вчиненню цього злочину в Україні. До складу суду мали б увійти як українські, так і міжнародні висококваліфіковані судді [13].

Незважаючи на значну підтримку цієї ідеї, існує і її критика. Так, У. Хетевей, професорка Єльської школи права, зазначає, що трибунал, створений кількома державами, не матиме легітимності, ніж трибунал створений під егідою міжнародної організації [14]. Взагалі, слід пригадати, що сам Нюрнберзький трибунал було створено на основі угоди між СРСР, США, Великобританією та Францією, однак протягом півроку до угоди приєднались 19 держав, а принципи, які були покладені в основу Статуту і вироку трибуналу, були схвалені Генеральною Асамблеєю ООН (резолюціями від 11 грудня 1946 р. та 27 листопада 1947 р.), що можна вважати як підтримку легітимності з боку міжнародного співтовариства. Цілком погоджуємося з позицією професорки у тому, що створення такого трибуналу за підтримки резолюції Генеральної Асамблеї мало б

найміцнішу основу, оскільки резолюції цього органу мають сильну політичну вагу у міжнародному-правовому полі, до того ж, важко сказати, що наразі країни дійсно зможуть об'єднатися заради України, через що, все ж таки перша модель трибуналу є найбільш вірогідною та ефективною для отримання міжнародної легітимності та авторитету.

Загалом, з усіх можливих міжнародних інструментів, трибунал є потужним способом притягнення до відповідальності керівництва РФ. Цю позицію сильно підтримують як в Україні, так і в інших союзних країнах. За словами М. Гнатівського, юриста-міжнародника, спецтрибунал – це найкоротший, найбільш ефективний спосіб притягнути до відповідальності за злочин агресії вище російське військово-політичне керівництво [15]. Водночас створення такого механізму як спеціальний трибунал жодним чином не перешкоджатиме юрисдикції МКС, від якого Україна чекає рішень щодо злочинів геноциду, воєнних злочинів та злочинів проти людяності. На думку Л. Денісової, уповноваженої ВРУ з прав людини, для того щоб кожен злочинець був покараний, починаючи від Путіна до останнього солдата, який теж вбиває наших громадян, потрібен спеціальний трибунал, бо ці суди, які є зараз (МС ООН і МКС) мають прогалини у своїй діяльності, через що, вони не дадуть можливості застосування персональної відповідальності до Путіна, Шойгу, Лаврова, Лаврова та багатьох інших [16].

Варто також додати, що, окрім створення трибуналу, актуальності набуває і досвід Ізраїлю, а саме спецоперація «Гнів Божий», коли за наказом прем'єр-міністра Ізраїлю Г. Меїр протягом 20 років ізраїльські агенти розшукували по всьому світу і знищували палестинців, причетних до теракту, скоєного під час Олімпійських ігор у Мюнхені 1972 року. Складністю, і в той же час, особливістю цієї операції було те, щоб усунути терористів на території європейських країн, не викликавши широкого резонансу й затримання ізраїльських агентів. За приблизними підрахунками, Ізраїль ліквідував 100 палестинських терористів, при цьому втративши лише 2-х агентів Моссаду. Багаторічний успіх діяльності цього відомства, передусім, полягає в тому, що створення спецслужби та її принципи роботи багато в чому були обумовлені гнівом та жагою помсти самих громадян Ізраїлю. Саме запит суспільства дозволив уряду узаконити знищення ворогів держави незалежно від терміну давності скоєного злочину та місцезнаходження злочинців. Нині відомство розвідки та спеціальних операцій Моссад вважається одним із найефективніших у світі [17].

Заступник міністра інфраструктури М. Найєм закликає до проведення подібної спецоперації, а саме, щоб українські спецслужби розробили та почали реалізовувати операцію з пошуку та ліквідації всіх російських воєнних злочинців, які брали участь у повномасштабній війні проти України [18]. Однак, варто зауважити, що в ізраїльській спецоперації «Гнів Божий» брали участь не просто військовослужбовці, а спецагенти, які були відповідно підготовлені. Саме тому, насамперед, постає питання щодо створення належного органу. Вітчизняні політичні та військові експерти погоджуються, що поява такого органу

в Україні цілком реальна, проте буде супроводжуватися складнощами з точки зору організації роботи як усередині країни, так і за її межами. За словами політика Б. Берези, українські офіцери спецназу та військові готові виконувати завдання з пошуку та ліквідації військових злочинців з РФ по всьому світу, але для цього їм необхідні гарантії від самої держави, що є неоднозначним. До того ж він додає, що для створення аналогічних структур в Україні потрібно прописати відповідну законодавчу базу, щоб узаконити здійснення переслідування та знищення рашистських терористів по всьому світу [19]. З такою позицією ми категорично не погоджуємося, тому, що Ізраїль дозволяє собі таку відкриту діяльність Моссаду через те, що має широкое політичне лобі у США та інших провідних країнах світу. Цікавим видається те, що як такого закону, який би регулював діяльність Моссаду немає, оскільки все, чим займається цей орган є грубим правопорушенням законодавства інших країн, у разі чого, наявність такого закону служило б письмовим законодавчим підтвердженням того, що держава Ізраїль допускає серйозні порушення суверенітету інших держав. Якщо все ж таки Україна прийме рішення з приводу створення подібного органу з прописаним функціоналом щодо ліквідації злочинців, то, найімовірніше, світова спільнота визнає цей крок негуманим і намагатиметься всляк блокувати, у наслідок чого, існує ризик, що Україна стане вигнанцем і шлях до ЄС буде закритим. Окрім цього, на нашу думку, складність створення та організації такого органу, передусім, закладається і у технологічних можливостях України, адже діяльність такого потужного відомства повинна здійснюватися з використанням найсучасніших технологій суспільства, найновіших досягнень в області шпигунства, з забезпеченням повної таємності і при цьому з підтримкою зв'язків з іншими світовими спецслужбами.

Висновки. На основі проведеного аналізу, можемо сказати, що зазначені нами механізми покарання винних в агресії проти України, як показує теорія, цілком реальні, однак за певних обставин. Найімовірнішим для України наразі є варіант очікування розслідування та розгляду МКС справи щодо злочинів проти людяності, воєнних злочинів та злочину геноциду, а також, сподівання на створення спеціального трибуналу зі злочину агресії проти України на основі угоди між Україною та ООН.

Для розширення можливостей покарання РФ за агресію проти України, нами було запропоновано внесення змін до ст. 12 Статуту щодо розширення повноважень Генеральної Асамблеї, а саме: змуги дати рекомендації, що стосуються певного конфлікту або ситуації, забезпечення правом позбавляти державу статусу постійного члена Ради Безпеки у випадку наявності фактів вчинення нею серйозних порушень міжнародного права або ж замінювати цю державу іншою державою; а також доповнення ст. 121, яке дозволяло б ініціювати юрисдикцію МКС шляхом звернення Генеральної Асамблеї ООН відповідно до резолюції «Єдність заради миру» та зміни до ст. 27 Статуту, які передбачали обмеження використання права вето постійного члена Ради Безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. З початку війни загинуло понад 4 тисячі цивільних українців – ООН. *Суспільне-новини* : веб-сайт. URL: <https://suspiilne.media/244071-z-rosatku-vijni-zaginulo-ponad-4-tisaci-civilnih-ukrainciv-oon/> (дата звернення: 15.04.2022).
2. Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні»: постанова ВРУ від 14 квітня 2022 р. № 2188-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text> (дата звернення: 15.04.2022).
3. European Union Agency for Criminal Justice Cooperation. URL: <https://www.eurojust.europa.eu/news/icc-participates-joint-investigation-team-supported-eurojust-alleged-core-international-crimes> (дата звернення: 15.04.2022).
4. Лебідь В. Яким має бути спеціальне правосуддя для злочинів проти українського народу. *Закон і Бізнес*: веб-сайт. URL: <https://zib.com.ua/ua/151148.html> (дата звернення: 15.04.2022).
5. Злочин агресії в міжнародному праві: чому все так складно? Реанімаційний пакет реформ: веб-сайт. URL: <https://rpr.org.ua/news/zlochyn-ahresii-v-mizhnarodnomu-pravi-chomu-vse-tak-skladno/> (дата звернення: 16.04.2022).
6. Римський статут міжнародного кримінального суду від 16 січня 2002 р. № 995_588. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 16.04.2022).

7. Ільченко В. Присутність РФ у Радбезі в ролі постійного члена підриває легітимність найважливішого міжнародного органу з миру і безпеки. *Українформ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3380839-rosia-samozvanec-u-radi-bezpeki-oon.html> (дата звернення: 16.04.2022).
8. UN General Assembly mandates meeting in wake of any Security Council veto. *United Nations* : website. URL: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1116982> (дата звернення: 16.04.2022).
9. Former UN prosecutor Del Ponte calls for war crimes warrant for Putin. *Daily Sabah* : website. URL: <https://www.dailysabah.com/world/europe/former-un-prosecutor-del-ponte-calls-for-war-crimes-warrant-for-putin> (дата звернення: 17.04.2022).
10. Однокурсник путіна по інституту КДБ прокоментував заяву про ордер на арешт для президента Росії. *Слово і діло* : веб-сайт. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/04/07/novyna/pravo/odnokursnyk-putina-po-institutu-kdb-prokomentuvav-zayavu-pro-order-aresht-prezidenta-rosiyi> (дата звернення: 17.04.2022).
11. Johnson Larry D. United Nations Response Options to Russia's Aggression: Opportunities and Rabbit Holes. *Just Justice* : website. URL: <https://www.justsecurity.org/80395/united-nations-response-options-to-russias-aggression-opportunities-and-rabbit-holes/> (дата звернення: 17.04.2022).
12. Trahan J. U.N. General Assembly Should Recommend Creation Of Crime Of Aggression Tribunal For Ukraine : Nuremberg Is Not The Model. *Just Justice* : website. URL: <https://www.justsecurity.org/80545/u-n-general-assembly-should-recommend-creation-of-crime-of-aggression-tribunal-for-ukraine-nuremberg-is-not-the-model/> (дата звернення: 17.04.2022).
13. Петиція про трибунал для путіна набрала 1,4 мільйона підписів: хто підтримав. *Конкурент* : веб-сайт. URL: <https://konkurent.ua/publication/92139/petitsiya-pro-tribunal-dlya-putina-nabrала-14-milyona-pidpisiv-hto-pidtrimav/> (дата звернення: 17.04.2022).
14. Hathaway O. Ukraine's Constitutional Constraints: How to Achieve Accountability for the Crime of Aggression. *Just Justice* : website. URL: <https://www.justsecurity.org/80958/ukraines-constitutional-constraints-how-to-achieve-accountability-for-the-crime-of-aggression/> (дата звернення: 19.04.2022).
15. Коли може бути створений спеціальний трибунал за зразком Нюрнберзького? *Юридична газета* : веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/koli-mozhe-buti-stvoreniy-specialniy-tribunal-za-zrazkom-nyurnberzskogo.html> (дата звернення: 19.04.2022).
16. Омбудсмен: Щоби покарати Путіна за війну, потрібен трибунал. DW українською: веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/uk/ombudsmen-shchobuy-pokaraty-putina-za-viynu-potriben-trybunal/a-61295468> (дата звернення: 19.04.2022).
17. Бар-Зохар М., Мішаль Н. Операція «Гнів Божий». *Історична правда* : веб-сайт. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/01/10/160757/> (дата звернення: 19.04.2022).
18. «Гнів Божий». Заступник міністра закликав до операції з ліквідації військових злочинців Росії у всьому світі. *Ліга-новини* : веб-сайт. URL: <https://news.liga.net/ua/politics/news/gnev-bojiy-zamministra-prizval-k-operatsii-po-likvidatsii-voennyh-rossii-po-vsemu-miru> (дата звернення: 26.04.2022).
19. Право на відплату: чи буде створено в Україні аналог «Моссаду». *Realist.Online* : веб-сайт. URL: <https://realist.online/ukr/society/pravo-na-vidplatu-chi-bude-stvoreno-v-ukrajini-analoh-mossadu> (дата звернення: 26.04.2022).